

RP. 1-34 dnFD 3/3/46 H.M. Mohlabe
 754 754
 Calendar; beliefs K34/82. Bethany Min
 and knowledge regarding phenomena K34/82. Trichardt
 natural FEB 13 1946 15 pp 28/12/1945.
 Tsebo £1.50 ms

Dilô tšena kamoka tšena dihlodile ke
 fuwane (fuwebeyane xoba hxôtwane)
 ke bô letšatši; hxwedi, dinawedi molalatladi;
 ke dilô tše dinawo xodimu, tša mo xodimu
 lefase ke ditšaba, mebotso, dinoka, dihl-
 are le mabane. letšatši ke le lexolo, kaba-
 ka laxore ke motuwa marungwana malatši;
 le malatšana ba a xanetšana, malatši ore le-
 tšatši le tšwa bodibeng, malatšana ore letšatši
 le tšwa phoxong ya Morula, wa nnete ke-
 mang, wa nnete ke Malatši. here xe letšwa badi-
 beng, wa fumana e xoba selô se sengwe
 sa thetebudi, le sena mahlasedi a man-
 thsarara a oxeng xe ore ke a lelebella a xo-
 fakha. Ka ona mahlasedi a le hxôna hudu xe
 dira phišô, a selemô ke a matelede hudu
 hudu, xe ele xane xa moseyane o, bôna xe odu-
 tši moriting ware ke lebella mola letšatšing
 o bôna le bēnya, ke ona a šetšō a phahle-
 xane le phišô ya mobu. Mahlahledi el ma-
 tšā, ke a matšopana, re nobona ka matšō xe
 relebella xe letšatši le sathōma xohlaba. Ka ona

754

K34/82

2

mantšharana a, xe letšatši le na rōta, etlaba le di-
 rile kapoko, moret, wa letšatši; ke xone puleny-
 ana (mothšauleda), le selemo o xōna morōtō
 wa letšatši, e ^{ma} fuma letšatši le fisisā fisa-
 letšatši le re xohlaba bodibeng, la xoma la dikela
 bodibeng, la xoma la dikililā le bodiba la ya
 la tšwa mokokeng wa lōna bohlaba tšatši, bya-
 le byale. Baloi ba, letšatši le e rōtola, xe
 le dirile na o na mokwa o we, la xoma na tše
 la ya lōna bošeto kowa, batho na moka ba ka-
 o metšhe. Ke o na ba xanetsā, ba xo tšōša bošeto
 ba xo šupa. Letšatši ke mollō wa lefase, emp-
 a le xe hwebeyame a dirile na tšebō ya xaxwe
 xone batho ba tšele, le dilō ka moka tša lefase.
 Lebana la selemo xe letšatši le fisa le nyantsā
 ditaba tše dintši; le dilō bathong. Ka lōna leb-
 ana lewe kxōši e fumana ditšomo tše dintši
 tša xoloba pula. Ditaba tša letšatši le dilō
 ke tšena, dilō xe mosadi a nthšitšhe mpa,
 xe pula e kane ke nyana xona byale xwa tšu-
 lea phezō (borwa), mmei wa letšatši, byale
 o kwa batho ba beladela ka xone kxōši nabe e
 bōne ditaba tše tša letšatši; kxōšing ya bokete
 pula e ana, byale kxōši e tla leka na maatla
 xoya le dingata, le xatibela difate ka dilhane

754

K34/82

3

xone rhesô ya sene ya tsena nateng ya xaxwe, byale
 ka monatô ka mowe, a fone napa ya xaxwe ka
 mphoko. Ke letsatši le ka tswela pele le xofiša,
 ba swanetšê xoya badimung, ke xone badimuni
 ba belaela, selô se se babotšano dilô tsê ka
 mona ke ditabola. Dilo ka mona ke tsa tsôn a
 diiša ke sethoaba kxōing. Tsena ka mona ke
 ditaba tša letsatši, ditaba tša letsatši ka difele
~~Po Pula~~. E neša ke batho, ka tsela e, ba tšwa-
 ya fwebeyane ditaba, ka xobeya letsatši, ba ba p-
 ola letlalo la motho, ba thšetšê ditlale tša bōna,
 xone ke mani ahe ke xhōma xoduma le lero-
 ti xe lehe ke xhōma xōōtha, ke mona ba tsêe le-
 xoti, ba lephahlayany e le malekō, ke mona ba fō-
 he le numā, ba šupe mani, ke mona ba xhō-
 obe lefalatšā mani, ke mona mani a palakana.
 Kahleng kxōi e nyaka xo neša pula, byale
 ka xe pula e hupya ka madi a motho, dikxotla
 batho ditšwa le thsoš la xo tsāma ba nyakēla
 motho, xe ba ka mōna ba mošupa ka monwana
 ke mona a ya mowe dikxotla batho dineyo xōna
 ba monwana ba mošupa leleme xone a sekōne
 xobolabola, ba monwana ba yo beya kxōi, ke mo-
 na ba yo foka manakana a pula ka madi a
 xaxwe. Pele xa xone ba yo foka kxōi e hiaba

754

K34/82

4

mokhozi wa xone le hlôkômêle bana balena, ba seke
 ba khora ke metsi a noka. Byale ke bale mowe
 xonapo le manana a pula, ba dira mokubêta, xw
 eba le mtsi o mongata, mui ona o dira maru,
 ka lona lebatsi lewe, ka lebana la na moriti pula
 ekholo e khôma xona, etsêya bošeto le mošetare, din-
 ona kamona tša tlala. Moklang e khula otlakwa
 ba bangwê ba nyaka ngwana a sa bônale, ke mo-
 ka molone wa feta le pula, kxosi a lakwa ke
 epe le hlôkômêle bana balena, e nyaka xo tšiša
 mokhoxê wa yona, xo bônala xone o tšene ke di-
 noka ka xobane metsi ebe e le a mantši. Ke m-
amundi ^[cf p. 345P] a sepela le dingaka xo nyana xo tšeba
 se seššere xo ngwana, dingaka le tšona xe dibô-
 na xone ditaba dišepete ka tšela ya xofoka
 paba manana a pula, ke moke bare ngwana
 xa xona o tšene ke letšala (moku) ke xone kxosi,
 xe a nyaka xo tšebišiša, bare, kxosi ke maku
 byale pula e nele maku a moššene, xoba o
 ya xa sedupe le yena o tla nomatšô, byale, ka
 xobane kxosi xa e teiwî. Ke pula e nele, motho-
 yo mongwê le yo mongwê, mokolo wa xaxwe wa ti-
 ya, xe a lema le xo khutšâ a nyane xo khutšâ, xa
 xo thabe batho fêla le dita kamona tša lefase,
 o tla bôna lefase le nyane tša dita kamona, tšê di-

754

K34/82

5

bwa^o ka fase xa mōbu, byale ka, mauwe, dinhlwa.
 a-mahura, methšēthšē le dinhlwa, le din^hkh^hkh^h-
 ununu tšē dingwē, di^xwē^hkh^wē di^opēla dit^ho
 di^hōpēlō marareng, matlapa khēere a kitima ma-
 bapōng a dinoka. Dip^hōpōlō ka moka dit^habile
 dit^hxana ka mok^hwa o dit^hkonaro. Byale ke mok^hwa
 o bareng pula ke mahura a lefase, lefase le lona
 le ahōna la mela dilō tšā koleswanetsā (dikala),
 byale ka dihlare le mabyane le maloba a mang-
 wē. leduma xona le lentšū le lengwē la ka
 thekō xa bokone bare ke madie leina la lona,
 ba bile ba le ōpēla ka kōpēlō e bare^o, "nthš-
 wana lela madie ke motla le pula madie". Ka
 mararo o tla^hwa leduma ka xore tšibidibi, ka
 nnete ke moka letlile le pula, xotlana pula e
 batse ya xohlaka dibee. Ka nga ya Bopedi wa
 bōna le hlomatsā ka theko ya xōna, ke naka le
 le thata, le tlišā phefō, le ditladi, le xōna xore
 xotla phefō o tla bōna manu a kitima, ke a
 sa hlaxišā phefō xoba ditladi, e hlaxiša sefakō.
 leduma lena la madie, ke leduma lele batse
 kudu xa leferole dipelo, le xe pula ena xa le
 beufiši, motho e mosepela, le xona pula ya lona
 a tšibele ke motho. Ditladi lentšū la xotla
 le ditladi, motho yo mongwē le yomongwē, o

754

K34/82

6

leka ka maatla xo setsi seletša ka dihlahare, mm-
 eleng wa xaxwe, le xo fōtša le rumu le xoxāšetša
 mothe xore tladi mothwana ya seke ya tšena
 matseng, ka xoriale yaba ba xaka pula, kxath-
 e tladi xaitšhi motho e tšiya lehodu. Tšona diki-
 xanthšā bana ba tšona, pula ya xona ka ditladi
 ena ka sephōō, byale xe ena a xovate xore mo-
 tho a sepele le tšela, o sepele le lefōka, xoba
 ka tšela xoēla metši, le ditladi tša dinonyana
 di sepele ka tšona, e ka floxa yare xe efofa
 ya namēla ka wēna, xe lexadima le xadima
 a xovate xore motho a ponye, ka xobane tla-
 di mothwana e thoma xonamēla motho ka
 maotang. Mowe tladi e tšiyaxo xōna dingaka dik-
 kimela xo nāhšā moroto ya tladi ba yo fetola di-
 hlare tša tladi, ke moka mong wa felo fawe
 o tšibišā kxoši, ke moka kxoši yo foka ka mphokō,
 motsibiši o nāhšā pudu ke ya mphokō. Sejako.
 ke matšapanā a byale ka matšapanā akabye
 xe koena sejako sa mafrika a mafola, motho
 seya xobatsā, byale se se saduma ditšhabeng
 kxoši ya leka ka maatla, xo tšibela, ka xobane
 a hlōka xo setibēla, se tšilo sšuya dibyalo ma-
 šemong a batho, byale xo sēla tšala ya se-
 jakō xo thata, ka xore matšōi bana le dihlahare

754

7

K34/82

tšua sōna. Dikxoxo se abolaya tšua hwela r-
uni, le mamila se a ploša. Metsi a sōna a
konya, sehlane sa xotibela ba tōpa sōna ke-
moka ba sefetola ka dihlane tšē dingwē, se-
fakō ke seswanthōō sa dinanedi.

Kapoko. Ke pula ya marexa, o fumana m-
we e weleto xōna dihlane le mabyane le mafrik-
a ele a masēhla, ake šwen, dihlane le ma-
byane dikwa bohloho xo fihlēla diekwa, motho
yēna le leoto a xate. Ke pula ya xokxoxan-
ya selemo le marexa.

Phefō (borwā). E thutha marexa, xa ele se
lemō ba itibela xone ya seke ya dira dibyatō
tšua batho katre. Phefō e tšwa meleteng ya
dithōōi, ke moyā ya badimu, kbyale selom-
o se sengwē le se sengwē ba tswanetšē
xo thiba difate, xone moyā wa xo tšwa na-
xeng e ngwē wa seke wa tšena naxeng.

Malalatladi. O byale ka hlōxō ya sētolo, o
empa ōna ka tšē e ngwē ke o mohubedu o
kane ke ie tsoka. O bōnala le bana la lehl-
abula, le xōna ka tšātī la pula, wa bōna o b-
ōnala o tibela pula xone e seke ya na. Mo-
lalatladi xa o tšeme xōdimu o tšema fase, ke
selō se se diraro ke batho ba xotibela pula.

K34/82

8

Ba o rêtenanya ka xone molalatladi o moxolo
 mapheke wa letswalô. Molalatladi ke kxoi ya
 Banareng ba xa letswalô, byale kxoi e xe e sa
 nate e be e no phetla ngwana ka molalatladi pu-
 la ya seke yana, byale ke xe a ethêta ka xone
 ke yêna molalatladi o moxolo mapheke, banapa
 bape ke molalatladi. Se olo sena ke xe xohlo-
 xô ya sôna e swana le molalatladi, se dula
 xodimu xa dihlare, xe o se bôna o tla bôna
 se bintšha hlôxô, xe o ka se bôna se sehlare-
 ng sa kxamfai le xae xaxato, o se bolae, ka bak-
 a la xone ditladi dijakana nako kudu.

Kxwedi, ke tšadi, enpa ka lebaka le lengwê
 o kwa bere, ke monna, ba bolela lebaka la mo eb-
 alama. Ke xone xe e balama ka tšatši le lengwê
 ere xe e balama e a sekama, ka moxwa o we
 ke mosadi, kabana la xone e falatšitšê ditaba,
 xe e sa sekama, ke xone ke monna e a ka-
 retšitšê ditaba, fêla le xe xole byale ke tšadi
 di e di ô balama ka le tšôxô la senna. Kxwe-
 di a ena mampi, bare o hlwa one o wa
 kxale mampi a kxwedi o a bone xae, ka
 kobane bošeto e a bônala le mo setare e a bôn-
 ala, mohlantšwe bare o kxwedi e hwile ke mo-
 hlantšwe o we eile xohakana le monna letšatši.

754

K34/82

9

Ketsatši leile xe lehlaba lepe, keile ka tsoka esale
 kosasa ka re poroxopoxo ka re kxwedi o setšwe ka-
 e, ka re, e setšwe sehlake hlake xare xa moko wa
 maera. Ketsatši kxwedi ka xohlakana xa tsōna
 didira phifalō ya letšatši, diatloxa tōa ba ditsem-
 ene ka ntlong le bati letšwaletšwe, ka phifalō
 ena xa xona se seilayo, empa xohlōla xore ngwa-
 a o we e tlabana ngwana wa tšala. Phifalō
 ya ngwedi e hlōla xore ngwana wa yōna yo
 moxolo o tlahwa, ke xore namedi ekxolo, ele xore
 xe namedi ekxole e, moile ya kxotloxa ya wa e
 hlōla xore kxotši e nguē e kxolo e tlahwa.
 Dits tšena diailelwa, sefakō, xe seka na bale-
 tōa phalafala xore ma ho yo mongwē le yo mongwē
 a seke a lema. Pula ya mathōmō ya xona
 ka sephōō le yōna e ailewa. Phefō le yōna e
 ailewa, xe mathō a ka nokema ele xore pha-
 lafala eile ya ha o na le m-molato wa xo-
 lekana kxomo. Ke xore ba hlōka xoilela e a
 boeletšā. Kxwedi ke mosadi yo a nato le bana
 ba bantši kudu, ba we maina a bōna e le-
 xo dinanedi, fēla ba bantši maina a
 bōna xa tsibyi, maina a ba we ba tsibya.
 xo ke bo, Mahlapōlane xoba mathōšarara
 namedi ya meso. Namedi e ke ekxolo kudu ka

754

K34/82

10

xobane ena le le rupi, le baka la selemo e balama bodikêla tsatsi, kxale kxale e be e lena. nedi ya xo ripaxanya mareta le selemo, bya le ke yona molaudi wa pula, le xe motho a kxona xo neša pula, yaba e so ya balama e wa a ka sene a dira selo. Selemo e swanetše xone xe e balama ka bodikêla tsatsi ya balamêla ka nga ya bokone xona mowe e tšaba molao, ba tla budušā in mabêle a ba sa ketšo ba budušā, pula e tšana ka bongata. Lebaka la mo e balamile ka nga ya bonwa ke diphefō fêla, mowe mahlo a batho a diša mosepelele wa yona, xe ba ka bōna e sepelela nga ya bokone, yo mongwê le yo mongwê o sepelela modimo wa xabō, xone e fihle mowe pula e xetšo xe ena yaba e balamile xona. Lebaka la mareta, e balama ka bohlabā tsatsi, e tšwa matla xosa, ke ka lona lebaka lewe bareto ke mantšwenana nenedi ya meso, mohlang e balamang, ke mo ka ke mareta, mowe ka reko e a wa, le xe e tšwa e tla kwa phefō e tonja xaxolo, ka lona lebaka lewe dikoma tša bodikana diate- iwa, ba a pēdi ba tšoxa ka yona, xe mo-

754

K34/82

//

ap^eledi a ka seke a tsoxa xe e thōma xo tšwa, o tla a peya pōpa, banna (baditi) ba thōma xo moroxa. Modiri wa pōpa wa a fidišwa ka xone o tle kxwale, o swane tšē xodira byala a no fa kxōi, ka kobane ngwana wa xaxwe tšatšī lewe a ja dijō o llē dijō tšā kxōi.

Selemela. Ke dinanedi tšē dinyana tšā xo sepele dikxobakane, xe o dilebella dianyaba nyā^{ba}, o kane ke xe matho a ponya ponyētšā. Ba¹ dirēta ka xone selemela ke tšwa bo kwēna, ke tšwa le mabala xa maphuti a mafala, xa matatika a dithsipi, selemela ke hlatlametše ~~kxōa~~ kxōa mašero nkorie, ke xe sešetšē seya bodikēla tšatšī byale kxōa bašero ešale ka bohlabā tšatšī. Kxōa-mašero. Ke nanedi e kxolo ya ka tšetšō xa bokone, ke nanedi ya meso, le mošeta-ye xe matho a dutšī moriting^e ya bōnala: Mahlapholane ke nanedi e ngwē^e ya tšē dikxolo e sepele mowe xa sepele le tšatšī, fēla ešale ka mošatō xa tšatšī le a dikēla, yōna ya šala e dikēla ka mabānyana. E dikedišā ke batho ba xo etišā, ba xorōbala le dikxoxo xa ba^e lodikedišī.

754

K34/82

12

Matankala. Ke dinanedi tšê dikxolo, dibala-
 ma bohlabu tšatši tša sepelela tšekô ya lebo-
 oya, ka le bana le lengwê di sepelela tšekô ya
 borwa xe meso e nka tša xoma tša sepele-
 ela leboya. Xona le dinanedi tšê dingwê tšê
 byale ka selemêla ka bonyanyane, empa
 tšona di salana morao, ka sehlopha se se-
 ntši, xo tloxa bohlabu tšatši xo fihla bodikêla
 tšatši. Dinanedi tšona ke molalatladi, ba
 dišopela ka xone, molalatladi fetoxa, a a a, ba
xolo ba fetoxa, a a a, byale byale ba bala maim-
a a dikxoši. Ka xonalo mowe ke xone di sepe-
 lela leboya, fêla didikêla bodikêla tšatši, ka
 le bana le lengwê wa phekatana, wa kxao-
 xanya bohlabu tšatši le bodikêla tšatši, o tšw-
 a o le leboya wa ya borwa, empa le xaxole
 byale o dikêla bodikêla tšatši, ka le bana
 la mo meso e nka wa fetoxa wa dikê-
 la mowe o swanetsê xo dikêla xona.
Dithate. Ke dinanedi tšê dikxolo tša ka
 tšekô xa leboya, dinne, byale ba dibitša
 xone ke dithate ka bana la xone didinile
 sefapano, byale ka xe ngwana ba mopa-
 tla misitšê mothateng. Le xe ngwedli o
 se xona tšona dia bonêketša wa bina tšela.

754

K34/82

13

Dinanedi tše dintši le tše dinyana ke ditšōlo,
 ke maina a tšōna. Tšōna ba dibolelela
 kudu ka ditšhailo, bare, thaisi ka aneta
 ditšhōlō tšaka tša tsoxa disetōna, ke mok-
 a bare keng, phetolo ke xore dinanedi. Byale
 dinanedi tše kamoka mmakwe tšōna ke
 kxwedi, papatwe tšōna ke letšatši. Kxwedi
 ke setō sē ka tšatši le lengwē, e tloxa xo ya
 ya tšōfing, wa kwa bare kxwedi e hwile,
 ka morapo xa matšatši mahleano ya bala-
 ma, fēla letšatši la mathomo xe ebalama
 e bōna ke ditšhwēne, ke xore basadi, ba
 bōna kxwedi, ka lōna le baka lewe mo-
 nna xa batamele mosadi ka xore madi
 a mosadi a ka xobatša monna (xokutša).
 Byale ka moraxo e bōna ke batho, o seke
 wane e le wēna monna wane ke bōne
 kxwedi, e ke kxwedi e balamile, xe okane
 xe letšatši le diketše wa isa mahlo a
 xaxo bodikēla tša, o ke kxwedi mankalaka-
 leng, mowe, yo mongwē le yo mongwē o
 tša isa mahlo xadinyā. Byale ba lebele
 xore e balamile byang, xe ekane xe e
 balama ya sekama e falatšitše ditaba, melato
 ya xona e ka seke ya fēla, ke mosadi wa

754

K34/82

14

lekufa, xē^e kare e balama ya a ka retōa, a wa mo-
 we ba e/leboxa, ke ba kxenklo le ba kxalabye, ba we
 ba sahlweng ba duma dilō tšā lefase. [Kona
 le dinanedi tšē dingwē di fēla di kxotloxa di wa,
 dinanedi tšena, xe o dibōna dile xōdimu o bōna
 e le dilō tšē dinyana, fēla xe di wa le fase o kw-
 a le duma, ka lōna le batla le we, mowe motho a
 fumang e we xōna, o e ngata ka bongata,
 ba yo dira dihlane, sehlae sa yōna bare ke
 setimō sa makwala kxole, ba kxauri ba
 tloloma. Dilō tšena dinanedi di byale ka ma-
 kabye xoba sefoko, xo bonthā xala xa batse xone
 ke se tšwanthō sa tšōna, ka xone mowe xona-
 xo le ma-kabye o fumana are tšwalalala,
 e bile ka ōna ba fōkla dihlane, kudu a no-
 ka tšē dikxolo, ke mona ba abeya matheko a
 matse kxole le le xova la matse, ba dira a
 le ~~matse~~ mane, le lengwē bohlabatsatši le
 lengwē ka tšheko xa bomwe, le lengwē ka
 bo dinēla tšatši, le ka bokone, Byale ka kori-
 alo bare ka x ke menqwakō ya le xōdimu.
 Byale xe matse o moxolo (nanedi e kxolo) e ka
 kxotloxa ya wa fase, ke xone e šupa xone kx-
 oši e kxolo e tla hwa. [Dilō tšā hlaxō tšē
 dinanedi mona xōdimu xa lefase ke tšena,

754

K34/82

15^{thopō})

lewatile, dinoka, meedi, dihūduhudu, medidiba, dihiare, mafaka, dithaba, mebotō, diōtō le mabyane.

Lewatile ke naha ke xone noua ekholokholo kudu kudu, ena le metai a xotōka, lena le dip-hōfālō tše dintši tša mefuta-futa. Metai a lona a toka, ebile ke sehlae, le dikxaxara tša metai (matumana xoba ka lewatile) ditšwa xōna, moaho ya a hileyo a ya lewatile a boya le metai le matumana, o sepela a šabišetša dingaka. Letuma le lexolo dikxoxo tše hlano, matumanya ana dikxoxo tše pedi le tsōwana. Metai ka thohō ya matšoko ya tlala ke masome a mabedi a dikxoxo. Ditō tšena diingodilweko kowa xōdimu ka moka didirile ke huwane. Dinoka, mowe dithōmato xōna xōēla xona le mamohēbe, dithoma xōēla dithabeng, mowe xonato le mēu (matai), kama xane xa metai xophela dipolometsane, makapaxhēere, dikxwēkxwē, dinana, dithalabōdiba, mapilwane, dikxoka, dikwēna, dikubu le dihlapi. Dipolometsane, ke nōxa e e swana xo le hōpane, ena le mosela wa lexaxa, hlōxō ya yōna ke phaphati, mokxopa wa yōna ba dira

754

K34/82

16

mathatata, a xotiya xe babina matōpō. Matlapa-
Kxēnere, ke selō sese ngwē sa xo sepelela le hla-
koring, lena le mēnō a mane a maxolo, a dula
ka meleteng xa na ka mo pokeng.

Dikwēna, diphela dinakeng tšie ditxolo tšie byale
ka Maakhutšuni le Tepele. E hloyane le bakho le
dimpya, fēla motho wa bona e mopwara e tšw.
a ka ntlong. Batsūmi bahe, o ka nobōna dimpya
dixakisā phōōfōlō ya fihla ya tšena bodibeng,
empa xore mpya e tšene ke moka e a e tšeyā,
e šita ba foša mafina ka xare xa metsi, ba
dirile le šata. Ke mokho a ka bolaya kwena o
swanetsē xobeta mošate, ba mošate ba hlabe m-
okhoši, wa xore mokho ya mongwē le yomongwē
a themele bana ba xaxwe, ka xobane xe a saha a
diva byale bana batla xhōla. Byale bōna ba yo-
tšwiyā kwena, maxōdu wa yōna xo pula kxoši.
Ena le dihlare tšā xore xe mokho a xofa sehla-
re sa xopolaya mokho a hlatšē, le xohlatšišō di-
lešō, ke senō le mala a yōna.

Dikxwēkxwē. Wāne o e tšwa o sepela bo-
šeto o tšela letšibutō wa kwa dišalle, napa
o xome, beng ba letšibutō ba xōna (baloi). Kudu
Kudu dilla lebaka la selimō le xe pula e ka-
na, o kwa diletsā mefulukwane mathekō

754

K34/82

17

Katoka a pono, wa kwa pono katoka xone kxe
 wē-kxwēe. Sena le tpa tōe dikholo, ke se ser-
 ela se a phamisa. Dinana, ke ngwanabō
 dikxwēkxwē, empa sōna ke kikiṭaana na
 maatla. Opa le takho, marabe ope senana
 o ka metsā, ke xone ke nāka e na se swara tya
 ke ke a metsā o tla kwa sella sepe tsuni, se
 kokotoka, ke tona ya tita xo metsā, e tla kwa
 nasō xo fihlēla e!apa e se tloxele.

Dithala-budiba, ke dilwana tōe dingwē tōe
 dinyana, o dibōna kudu dihaloka xōdimu xa
 budiba, empa ke dila tōe dimakatsāo ke pula
 e kana, metri a marakwa a ēma ditsele
 o tla fumana dilexāna, a reke ka xone ba-
 se thala-budiba e wēle tlapeng sekxwēkxwē
 a se+a, byale xo bonthōatala xa bats'e xone
 ke dila tōe ditšwato le pula.

Mapilwane. Ke selwana se sengwē se phe-
 lato metsing a marata, byale ke motšo a
 ka haloka metsing a marabale dia marinye-
 tša ke tona a ba le ntho e byale ka setlapē-
 la, setlapela se tšwa motšo ke a pinyetš-
 tōe ke motšo. Dikoko ke dinoka tša ka me-
 tsing. Ke ba nyaka xo eboaya ba ebeletšā
 ka ~~kxwa~~ sekxwēkxwē, ba tšwara sekxwē-

754

K34/82

18

Kxwê ba sehlômêla selibong, ke moka bare
 belê-bele kxona n̄la o tšee belê-bele n̄la o tšee
sekwêkxwê, ke moka o tla bōna e nyatêla, ya
 metsi sekwêkxwê ke moka ba e bolatile. Le kxa-
 ta la yōna le e thella, byale ba tšeya boreledi
 bya yōna ba fetola dihlange tš'a n̄wa.

Dihlapi le tšōna ke dinokana, ba di swara
 ka dilōbō, banna ba ba tšibato ba le bonwe ba
 diya, xe batho ba makala ke moka ba batha-
 lošetsa xore di alewa le matoro - a mahubedi
 ba ja. Dikubu. Ke phofofō e kxolo, e n̄pa
 e phela ka xane xa metsi, di byale ka dikolo-
 be, tšōna dina le mokxopa wa sekatlepa, ba
 dira dithšelane ka tšōna, kxale mabumi (di-
 thšōzi tš'e dihūbedu) e be ba tšiya batho ka tšō-
 na bare ke kaatre. Ke dilō tš'e dimile ke
 noka, metsi a xēzi a monate kudu, a tšiya
 marata xōna xa o e n̄wa okwa eka mēnō
 a tla thoketa. Meedi ke maēla ka pula
 xe e khula le yēna ke moka a e ka ēla.
Dihuduhudu (methōpō) ke metsi a thabō
 xēlaxo xodimu, metsi a mabatse a xohloka
 thsila. Didira dindkeng le mehlakeng.
Didiba, didira dihlakaseng, tšena ke di-
 diba tš'a kxaufozi le mathe wa xēu:

754

K34/82

19

Sediba sa mamoritane, sediba sa papela,
sediba sa xa moyene, sediba sa xa Mohlabe,
sediba sa xa Mahlakwana.

Sediba sa xa Papela. Sediba sena seile
sa fumana ke Rapopela, fêla batho k.
amona e be ba sebôna xone se xôna, byale
ka xone e be xobifile, ba zhoaba xo zhethe, +
Rapotela a zhethe, a ba a se axela, a
tloša marata, sa tšiba metsi; a mabotse
ke mofa batho ba ba dilato le kxwareng le
mabotana ba akxa xôna metsi, ke sôna
sediba sa pele. Ke sediba sa Rapopela
molla-tshakwe ba dya batla ka xoinam-
êla, nna xa ke xethwe ke bodipêrô ke têta
ke bomamosela mosenngwane. Bomamo-
sela mosenngwane ke basadi, o ba kxutšii
tšê xoxa metsi mongwana.

Sediba sa mamunitane. Ke sôna ke
sediba sa kxale, ke sediba sa xa Makôkô-
rôpô, moxôna xo xa baxa Mohlabe, baxa
M'onei, le baxa sekxata, sena ke ka ka-
retša batho, e be se bifisitšê ke lethakô, leng-
wapa-ikwe le marôkôti, Makôkôrôpô a
dina ka matla xone a sethethe. Byale se-
diba sena sa mamunitane seile sa

754

K 34/82

20

xoboša ke mosadi yo mongwê wa matwetši, a ya a hlatswetsa mafapoxa a ngwana, yo mongwê a mofumana byale a tšibisa batho xore felô fana re nwa ditšhila, ba hlatswetsa mafapoxa a bana, baleka ka matla xore banyaka xo dia mosadi molato, empa ba kxalabye ba moemella ka xore, e fela ke le šaedi, byale xe efe mafapoxa a ngwana a šišimiši ke boxoši. Ke xona batho ba tšoxela sediba, ba xa mohlabe ba dia sa bona, molomong ba tswalla ka le ngwapa nwe, xe bašadi ba e ya xo kxa metsi, mona a e ya a ba bulêla. Byale didiba tše dinti tše ba nodidira xa na byale, sa xa Popela le sôna ba se tšoxe tše ka bana la xore ba banyana ba ile ba nyêla masepa.

Dihlane ke ditšô tše le tšôna dilileyo tšô a tšôla ke Howane, ke dikxabišô tšô lefase, le batho ba tšhwa ke tšôna kudu, malwetšing le xoata dintlo.

Diolo. Didira ke matoro, a bopa maku ya ba ditxabana, tše dingwê o fumana efe mesopalo (botelele xoya xodimus). Byale seolo sena le dintwa, matoro, bomankêrê le bomampipe, le mašilu, byale dina le kxoši le mohumi.

754

K34/82

21

xadi, ya xhadi bare ke manhlwe. Bomampipe mošomo wa bōna ke xobopa seolo, xoba xo thetha tsela, le matoro a manyana, bo mankêkê ke mašōle, xe motho a ka dula xodimya xoba xo a lebelela a loma, madi a ba a towa. Bomampipe dima le dimpana tša ditatampama, dišōma kudu bošeto le mosetane, xe dita namela ntlo ya xa-xo diphakisa dišenya, xa dina mēnō a xoloma, motho, empa taba ya x makatša byane diatheta, a wa xa xo thethe tšōna xo thetha matoro a manyana, byale tšōna dipelele le tsela ditšama dihlila tsela ka mabu le xofiba ka xodimya xore a sepele ka fase.

Maxoro, a feta bomampipe, ka botelele, le xōna ōna ke a makubelu, bomampipe ke baba sehla. Bošomo wa tšōna ke xthetha mabyane, bomampipe ba ruala ba yo a xa mota. Bomankêkê. Ke ba baso, ba sepele le matoro, le bomampipe, le bōna ba šōma xo thetha empa xa ba sepele ka bantši, bontši bošetše boleta kxōši le mošumadi. Dintwa Masilu, ke dintlwa, ba a bitša xore ke masilu (dintlwa) ka bana la xore ōna a sepele xa xore letsatši le ditšela a fofa, byale ke masilu, ka xore dintlwa dyafa xe letsafi le

754

K34/82

22

tswara. Masilu ana xe motho a ka ja, ya-
 ba motho o hloile ke maune, maune ke di-
 lo tše dingwê tša xo tswana le masilu, em-
 pa tšona ke tše dingwena kudu, ditšwa ka
 meleteng, dina le maxoro a manyanyana,
 byale a fofa byale ka ona masilu. Ke
 motho a ka ja masilu a ba a mohlale, di-
 thama tša xaxwe dia kokomoxa, motho wa
 mohuta o, bare, o bolaya ke maune, o le-
 dijô tša dinonyana, ka lafô ya byona, ba swa
 anetšê xo tšeya pitšô, a tšenya molomo wa
 xaxwe ka xare, a se maune boela pitšê-
 ng, ke moka motho wa fôla. Masilu a
 kxone xofofa, a no phaphareta le seolo
 dinonyana le dikxwêkxwê tša topa diêja
Dinhlwa, diswana le ona maune ma-
 lu, empa tšona difafa xe letsatšê le diketšê
 le tsopi le tšwene. Ke xe oha êpa seolo
 ka mokxwa o o kxonato o ka seke wa
 difumana, didula mokxulaxo kxošê le
 mohumaradi, wa êpa wa nthša kxošê
 le mohumaradi, ke moka seolo se a hwe.
 Dinhlwa ke morôto, ba difafa ka mo-
 kxwa o, ba dia mohupô, ba êpela pitšô
 xare xa mohupô, byale ba nyatšela diphele

754 754

K34/82

23

ba difekānanya mohupong, bya p̄yela mohupō
 ka metsi, byale ba bipa ka mahlane, ba di-
 a lešoba xodimo xa mahlane xae xa mohu-
 pō, xore xobe le seedi, ka mathetō xobe lesofi,
 xo a tloxa xwaba elle tšatši la mēō, ke xore tša-
 tši la mopula e nele, byale yafre ka meriti
 le fisā xwaba le kudumēla e ntši. Ke letš-
 atši le ya madiketō ya mongwē le yo mongwē
 o hitimēla xohlōla seolo sa xaxwe, xe a fu-
 mana sewela, wa rafa. Byale bare
 xo fihla xae, ba fotohla tše dingwē ba di-
 ra sepetla, tša lewa le ka mabanyana a
 we, bontši ba tsoxa ba diapera, ke moka ba
 dianera tša ōma, ba difotohla ba dithšela
 ke dipiteng, ke mokhuša, ba fēla ba dintš-
 ša ba khušā, ba šeba ka tšōna. Ke pula
 e ka dira modupi yo a rafileng le yo a
 sa rafa yo ba noswana, ka xore diphatšā
 dibōla. Ke ba apeile diklaku xoba mahlepa
 ba tswakēla ka tšōna, kudu tša ba nna
 ba ba nna le basadi. Matoto le botanikeke
 ba a fēpa ka diphepa tša matokō, ke moka
 ba a xadina, ba šeba ka ōna. Mohumata-
 di oha le hlokhōnyana e nyana, empa mmele wa
 yōna ke seabānaba sa xo tarinyeta.

754

K34/82

25

e bolla ba ya ba šiana xōna ka lebelō
 Batho ba šiya ke ditšhukane, ba rōka
 wakwa bare moto wa xa Mohlabe wa
 hlatsiša, ka nete, batho ba hlatsiša, yo
 we e sa khoneo xo kitima, a ba a
 fumana ke ba diti, ba motiya kudu k-
 a dikxati, yo we ba fumana o e te.
 ile ke ditšhukane, ba mafeta, re tlišō
 feta re matšeya xa re xōrōka.

Maišō xoba lekila balimi. Ke moto wa
 le rāiane, xa ba oleme, xe motšo e ka
 lema wahwa, ke xone baile ba ēpela
 dipheko tšē dikolo baxoloxolo xe ba fihla
 mo nateng e. Ba xa Rakwale baile
 xo fihla mo nateng e, ba eixa matse
 o moxolo, matse o we ona le banna le
 bakhalabye. Byale ba ya ba zhetša
 maišō ba lema, ba ba hlalošetsā, xone
 moto o we xa ulimwi ulimwi, bya
 le ba seke bakwa. Byale ka xe din-
 twa disahlwe dilešōna ka baka la
 makxowa, a baka ba ba dira selō.
 Baile ba e nthiša le yōtše le lexolo ku-
 du, le we leilešo la šita banna xo
 swala, byale ba dio le xxēētānyel

754

K34/82

26

ka diripa nipa, ba khona ba le rwala
 na diphatōa. Xone ba e ba leje, ke mo-
 ka batho ba hwa kudu, mathe wa pha-
 tilla, ba thomana mālōi, ba lebala xone
 ba limile lekilēla, le iōtse le ba hloletse.
 Ebe ele ba tei ba kōma, esale xotloxa
 ka lona lebaka lewe mēte o phatla-
 lato ka lona, ke mona kōma e hwile xa
 Rerixwale.

Tsokung ke moto wa mafulō a dik-
 xomo, byale ona le letsoke, basadi beya
 ba ēpa letsoke xōna.

Moxauding. Le ōna ke moto wa maf-
 ulō a dikxomo. Basadi beya ba ēpa ma-
 frika a na bareto ke mokāudi, ke a xo-
 hlatswa ditswana.

Mollō o ile wa hlalisa ke monna yo-
 mongwē wa khalekhale bare ke potane,
 a tšeya phate, yēna mong obe a se, wa
 salukisa, a fēhlēla xodimu xa kwata,
 xe a dira byale a bōna xotupa mōi a
 thoma xo makala, byale, a tloxa, ka mo-
 swana a tsoxa a ja a boeletōa, a bō-
 na mōi o tupa xape, a beya phate
 letsoxong, a kwa a eswa, byale a

754*754

K34/82

27

xoma a dia ka matla, a bona le role
 lela a xoba a thsekka le eswa, ka mo-
 ratô xo eswa le phate, byale ka tsatši
 le lengwê a thoma xodisa taba e, xare
 xa banna, yare howa mōši o tupa a
 beya phate ya sethōekka xōdimu xa m-
 ele wa yo mongwê, ke a thoma xotabō-
 xela xōdimu a ekwa xofiša, yola a
 se a, yola wa xoswa a thoma xokwa-
 ta, yola are a wa, a seke wa kwata
 xa ke xolae ke nyaka xo xomita boloi bya
 xofiša. Awa ditaba tsā fēla, byale
 monna are, xobala kamona xa lena epe-
 llang kōpêlō e, lele ka mo o ts'wato o ny-
 a mollō, yēna are, nkōpelleny ke nye mollō,
 bala ba letoia ka xare ka mo o ts'wato
 o nya mollō. Nkōpelleny ke nye mollō, ka
 mo o ts'wato o nya mollō, byale byale, ke
 a dira byale a thsekka sethōekka ba
 bona mōši o tupa, ka moratô ba bona
 hlase e nneto ke nanedi, ke mona ke
 mollō, ba tho ba thoma xomatala, a
 wa ba xotša ba dula kkaufsi le ōna, ka
 moratô, ke xe bašūmiša xo beša diš ka
 ōna. Mabana a mo e sale ka morwa-

754

K34/82

28

nyana e a tingwa, batho bašala ba ōra
 matala, kabaka la xo thšaba melši, xore
 manaba a ka bōna ka ōna xore kowa
 xona le batša. Dikōta tša mellō ba
 diphušeletša molōreng, xore mollō wa seke
 wa tima. Ka mabanyana ba e xōtšētša
 kemoka ba fara tša xaja. Mehlare ena
 ka ba xōtšētše mollō ka yōna, mohlōlōxadi,
 matiba difate le sētšitō difapila. Basa-
 di ba xōtša mollō ka apeng, banna ba
 xōtša kxōrony. Mollō wa basadi. Ba
 le mo xare xa lapa ba dia sebešol (mohhūp-
 yane) ba beya mathšētō a maretšere ma-
 raro, ba xōtša mollō xare xa ōna, mollō wa
 basadi a o ōre e kabaka la xore mola
 ba xōtšāyo ba hlatleya qitōa xōdimiša xa
 ōna, xe ba feditše mēšōmō ya bōna ya
 dijō, ba tima mollo ka meetši, ke moka
 ba tšeya dimumula ba dibeya xabo-
 tše, ba dibolokēla xore batšilō xōtša ka
 tšōna ka mabanyana, xe ba xōrōta ngw-
 anenyana le mmatē, ba tšwa ba tše
 le dingata tša dikxōne, xe ba xōtšitše
 mollō wa ka mabanyana, xe ba dutšiši
 ba banyana ba dula ka tiase, ba baxolo

754

K34/82

29

Ka kxakala, fêla kudu ba rākisa ka
 mo muši o yato ka xōna, ke moka ba o
 phema, xe muši o no xolatella, wane
 ke ya ka mo waktla, ke xone o letšwê se
 tloxo. Mosadi xe a yo tšeya mollō lape-
 ng le lengwê, o ya a swere sa xaxw.
 ê se rumula, a fihla a sebeša
 mollong, ke moka a tšeya se sengwê
 a tloxa, xe a kaya a sa swara, o
 swanetše xo nyakela se matš' a xo-
 xola maxala, empa ditaba tša mala-
 pa xa diêtelane, ka xobane ba bangwê ba xa-
 na le xe o kxokxola matš'ale, le xe o swere
 sa xaxo se rumula, o swanetše xo sed-
 ulela xo fihlela se rumāša, basadi ba
 mahuta o we, ke baloi, ba xopola xone
 ba kaya ba ba tšeya māšene. O ka
 bōna kudu mohla wa pula, xe ngwana
 yo mongwê ~~na~~ mmatš' a sešū a
 tla, xe mosadi yo mongwê a xōtšitše
 mollō, o swanetše xōša ngwana wa m.
 osadi yola a sešū a tla ka mušing
 le xe a okwa muši a lla ana taba
 nae, xo fihlela mmatš' a etla a mo-
 tšeya, fêla xe mosadi a bōna mm.

754

K34/82

30

atê, o tla kwa are xongwana boela mo a bolaya ke muli, o tloša lešano, la xone mmatê ngwana o tla re ngwana o be a noxanêla, ele xone o be a matša, le tša xaja o mongatela diatlen, e we taba e dira ke mosadi yo mongwê ke e mongwê. Ngwana a swanela xora-luxiša mollô, xe matšwadi a bôna xone ngwana o ba padiša mollô, o mokxala kudu, a ba a tšeya a moxoma ka ôna le xo matša xone wa thšuba. Ke baroma ngwana xo tšeya setô ka ntlong ele ka mabanyana o swenetiš, xo tšemaš dipône, ka xobane a ya a swere reša thase e kanya ya wa fase a thšuba ntlo, dintlo tše dintši diphula dipeswa ka baka la hlase, kudu kudu yona mehlang e ya sekxowa, ka baka la dikobo.

Mollô wa banna Kxôrong. Banna ba dira sebedo ka xotšema mafika ka th-eko xa sebedo, byale ba xatša mollô xane xa ôna. Dikxone tša Kxôrong xorwalla baditi, modiši yo mongwê le yo mongwê xe a xô-roxa o tšwa a rwele lexone, yo a sa tšweyo a rwele, ba moraka, o dula le

754

K34182

31

basadi ka lapeng. Byale basadi ba tla
 xo kwêra kudu, le xe ba fêhla dipitša tša
 bōna, ba tla xo batša xone xe bušwa bo ka
 kxatša o swanetše xo boêla moratō, ka
 xobane bozlo xo thšuba le šete xwa sala
 ka letsee, ka xotšala mowe xa ba nyake
 mošemanjana, ka baka la xone bašemanja-
 ana ba thšekša, moadi a kape e
 šoma ke moka a patlama a dirêla
 xo bōnela basadi, ka moswana o tla bōna
 a etla le letone. Motšō wa kxōrong o xo-
 tšā ke banna, banna le ba ōra ōna ba
 dula dipōneng ka kxakala, bašemanjana
 ba dula ka tšare, banna le bašemanja-
 na le masoxana ba dula kxōrong, ba
 kwe melaō le ditaba tša xošōma, xo-
 ba dintwa. [Mošemanjana xe a bolcile
 nonjana a swanêla xoeja, o swanetše
 xoeja monna yo mongwê, o tla morōla
 kōma, xoba molaō onê le šoboro xa la swa-
 nêla xo ja nonjana, ka baka la xone mo-
 hleng a boia e kapa ya motšwa ka
 hlōxōng, ke moka wa xakiša wa seke
 wa e tšwara banna ba xotiya kudu.
 Bašemanjana xa ba dule dipōneng, dididi

754

K34/82

32

ka bana la xone mohla a bolla sekaya sa
 momamela, o dudisa ke banna mohla
 ba le setiong. Xe banna ba dutsi kxorong
 xa banyane xone basemanyana ba tlatse
 le sata, ba kanna ba ba kaba mpaša,
 e tiane xe banna ba tloxile, byale bašala
 ba raloša raloša. Molaō wa mo le bō-
 na batloxa kxorong, ba swanetše xo phuke-
 letša diša mološeng, xone motho yo a tso-
 xaxo pele, a yo xatša mollō a yimane.
 Xe basadi batlilo tšeya mollō kxorong, ba
 kwatama fare, baloša, kemoka a kko-
 na a tšeya mollō, o tšeya ke semu-
 la sakxōrō, wa bobedi a ka sesatla a
 tšeya, o swanetše xatšeya ka k'wa xa
 mosadi yole wa xotla a tšeya pele.
Mollō wa badiši: Ba o xatša sekantšo-
 eng, ba tšexxa ditšexxa, ona ke mollō
 wa mašoboro, bare xoxatša ba dula, ba-
 šemanyana ba banyana ba dula ka tla-
 se, ba baxolo ka kxakala. Byale mohlang
 dikxone diya xo fêla ba šala ba ōra m-
 arala, batlilo thoma xolwela madulō, xe
 ba ka roma yo mongwê xo tibêla dikxomo
 ke moka bašala ba tiba madulō a xaxwa

754

K34/82

33

xe a boya are, tloxa madulong a ka ke mo-
 ka ore, madulo ke a tšwene, ke xore wa
 xana, byale le yêna o tla bôna yo a mekiša-
 xo, wa tsena ka matla ore rôtse la pho-
o xa le šutellwe xo šutellwa matho-
kwane, ke mo ka ba thoma xo kxama metšhan
 mafellô ke ntwa. le yo mongwê a na le
 ngwanabô le yola le yêna a na le ngwana-
 bô, yo mongwê xe a ka tikiša ke mo ka yo-
 la le yêna o tla tikiša yola ngwanabo, e
 we ke ntwa e tpe kabana la xore, yo m-
 ongwê le yo mongwê a lwa ka se a se bôna-
 xo, ntwa e botse ke ya xo tšee dišana la
 yêna dikxati la ôtlana, le ka seke la xo-
 batsana ka xobane, ba tlabo ba eme ba
 le le beletšê, yo arexo wa tsenela ba tla
 mokxala, xo fihtlêla yo mongwê a t-
 thšaba, ke mo ka ba mitsä a boêla moxa-
 xô, a tsena a matija kxati tšenne ke
 matwele a kxomo. le ba tloxa xa ba-
 timi ka bana la xore ke le batteng le
 xona battioxa xo setšê maxala, a o ke
 o a tšiša xodiva kotse, empa le xe oka
 noswa wa dia kotse, xa xona moldato, ke
 kotse, fêla le xa xole byale batswadi ba ba-

754

K31/82

34*

diši ba swanetše xo ndiša maṁondi ka se-
we ba nako nako.

Mollō wa mphatōng. Keina la ōna bare
ke se sepe, ba o xāhā ka batelele, byale
xodula xa bōna ba tsuikela, ba bangwē
ba dula ka tase, kudu ka tase xo dula
bana ba balandi, ka kxakala xo dula ba di-
kxozi le ba kxomana le ba bangwē ba xolo
ba setšaba, ba dula ka xolatelana ka
boxolo bya dikxōrō tša bōna, xodula kxozi
ya bōna ka moxatō ya a molatelano, byale
byale, ba o ōna ka kxwele, xa ba dule byale
ka batho, fēla le keina la bōna xe ba le
mowe bare, ke bolai, xo ōna ka kxwele ba-
re hlabi thēdi, ba thšaba xore ba ka oniša
dithōto (dipōlō) tša bōna tša seke tša
fōla ka pela. Ke ba eya maldong ba
no otloxela o le byale, xe o ka thoxa o timi-
le ke moxa ba tšaya ba tšeya xa māxō bo-
thōa, ka xobane wa xaxwe xa otimi ka xore
wa deka metša olala a xobhāntšhō
bošeo. Ke wa bōna ba būndi xe hla-
xa e ka swa ya dula katse xa xo molatō.
Ditaba tše dibaletše ke Makxobele kewele
mphatō Makwa le Tena sekxona matuba.

END OF 754 End 754